Alienation in Scapegoat novel by Elie Amir

Ali Mohamed rasheed
University of Baghdad / collage of languages
Hebrew department
mailto:ali2016@colang.uobaghdad.edu.iq

DOI: 10.31973/aj.v1i136.825

This study aims to study the phenomenon of alienation in the novel " Scapegoat " by Elie Amir, because this phenomenon appears more clear in this novel, and it represents a current that dominates its data and intellectual and artistic trends, especially that the writer was able to embody this pivotal phenomenon distinctive technical embodiment, and revealed The nature of the relationship between the real world and the dream world of personalities, and the contradictory, opposing, collision and sense of frustration, loss and alienation that characterize it. The study included the following axes:

Amir's reality and conditions of his life. The concept of alienation. Alienation in fiction. Intellectual data in the novel. Manifestations of alienation in the novel. Narrative techniques and their role in highlighting the experience of alienation.

Keywords: Alienation, Eli Amir, Scapegoat.

الاغتراب في رواية ديك الفداء لايلي عامير

م. علي محمد رشيد
كلية اللغات / جامعة بغداد/قسم اللغة العبرية
mailto:ali2016@colang.uobaghdad.edu.iq

(مُلَخَّصُ البَحث)

تهدف هذه الدراسة إلى بحث ظاهرة الاغتراب في رواية " ديك الفداء " لايلي عامير، لأن هذه الظاهرة تبدو أكثر وضوحا في هذه الرواية، وتمثل تيارا مسيطرة على معطياتها واتجاهاتها الفكرية والفنية، خاصة أن الكاتب استطاع أن يجسد هذه الظاهرة المحورية تجسيدا فنيا متميزا، وكشف عن طبيعة العلاقة بين عالم الواقع وعالم الحلم لدى الشخصيات، وعما تتسم به من تناقض وتعارض وتصادم وشعور بالإحباط والضياع والاغتراب. وقد اشتملت الدراسة على المحاور التالية: واقع عامير وظروف حياته. مفهوم الاغتراب. الاغتراب في الأدب الروائي. المعطيات الفكرية في الرواية. مظاهر الاغتراب في الرواية. التقنيات السردية ودورها في إبراز تجربة الاغتراب.

الكلمات المفتاحية: الاغتراب، ايلي عامير، ديك الفداء.

הניכור ברומן " תרנגול כפרות" של אלי עמיר

מורה. עלי מוחמד רשיד

אוניברסיטת בגדד – פקולטת השפות

מחלקת השפה העברית

תקציר

מחקר זה נועד לחקור את תופעת הניכור ברומן " תרנגול כפרות " מאת אלי אמיר, מכיוון שתופעה זו נראית ברורה יותר ברומן זה, והיא מייצגת זרם השולט בנתוניו ובמגמות האינטלקטואליות והאמנותיות שלה, במיוחד שהסופר הצליח לגלם את התופעה המרכזית הזו התגלמות טכנית מובחנת, וחשף אופי הקשר בין העולם האמיתי לעולם החלומות של אישים, והניגודים, המתנגדים, ההתנגשות ותחושת התסכול, האובדן והניכור המאפיינים אותו.

מלות מפתח : הניכור , אלי עמיר , תרנגול כפרות.

הקדמה

הניכור הוא תופעה בולטת שיש לה נוכחות ברורה בספרות העברית המודרנית בכלל, וברומאן בפרט.העידן הפגיש את פאר מהסתירות שגורמות למשברים שונים: פוליטיים, חברתיים, אינטלקטואליים ומוסריים, שהביאו לזעזוע שזעזע את הספרות העברית והיה לו השפעה עמוקה עליו, כך שהוא שיקף החוויה הספרותית היא צבע של ספק וחרדה השולטים על האדם, והיא משקפת גם תמונה של חוסר הביטחון של הכותב במציאותו.

היהודי המזרחי סבל מרמות ניכור מרובות, עקב זעזועים מרובים, כיבוש בכפייה מהארץ, הגירה מהמולדת ולחץ בישראל ומצב החרדה וחוסר היציבות בו הוא חי, והוא פגש את כל זה בתגובות שונות, לפעמים אתה רואה את זה. הוא נסוג מהמציאות למקום בו הוא מציב את עצמו בשולי החיים, ובמועדים אחרים נרתע למציאות הקיימת ומתקיים יחד איתו, ובמקרים רבים אנו מוצאים אותו מתמרד במציאות ומתמרד נגדה, ברמה האינדיבידואלית או הקולקטיבית.

תופעת הניכור באה לידי ביטוי בגילוייה הרבים בבירור ברומן " תרנגול כפרות " של אלי עמיר, ברמת האישיות, המחשבה, החזון וכו ', ונראה כאילו היא מייצגת את מצב הניכור שממנו סובלים יהודים רבים ממזרח.

במחקרי זו בחרתי לדון בצורות הניכור ברומן " תרנגול כפרות " ולהתייחס לקריאתו של עמיר ולכמיהתו ולשוב ולהחיות את "המולדת האבודה– עיראק ", קרי האדם המזרחי במהותו, זה שאינו כבול בשרשראות עבותות של החברה. האשקנזית, נטול

המסכות אינו לוקה בתופעת הניכור העצמי שהיא מנת חלקה של החברה המזרחית התרבותית. במחקרי, אנסה לעמוד על טיבן של אותן צורות ואנסה לענות על השאלה האם הצליח עמיר להציג את מטמוני נפשו של המזרחי, אכן היה קיים ואם כן מה הוביל להכחדתו ואיזה חלק יש לחברה ולתרבות ב"סילוקו" מן המציאות הקיומית של חיי הישראליים. כמו כן, אראה כיצד נסבלו יהודי המזרח והמכשולים מולם ניצב עמיר שהינה סוגיה חשובה וברת קיימא באנושות ובמציאות היומיומית של חיי המעברה ואילו השלכות היא טומנת בחובה.

באמצעות מחקר זה, אצביע על צורות הניכור שהציגן הסופר, אשר היה בין הראשונים לתאר ולהציג את הניכור וגילוייו בספרות הישראלית , וגם לחשוף את הדרכים בהן בחר לעצב את צורות הניכור במרכזו. אותה צורות כתיבה יצרה הזדהות עמוקה של קוראים רבים כל כך בני תקופתו, אשר קראו את הרומן הנ"ל בשקיקה כה רבה, ואשר אותם צורות שהופכות את הרומן לחלק מהקלאסיקה הספרותית העברית כמו גם לתיעוד ספרותי–היסטורי לתפיסת עולם ומורשת יהודית אשר נכחדה רובה ככולה בתקופת הקמת ישראל ותקופה שאחריה. בפרק הראשון אתעניין בהגדרת הניכור הזו : אופיו , מהותו, ואצביע על סיפור חייו של הסופר אלי עמיר. ואתמקד ביצירותו הידועות ביותר של " תרנגול כפרות " ,יצירה שהופיעה כשהוא בגיל 27 כך שניתן להניח שהוא מבטא את תפיסותיו ורגשותיו באותו זמן של חייו. בפרק השני, שהוא עיקר המחקר, אדון בצורוה הניכור ברומן זה, ובסוף המחקר אצביע על המסקנות מתוך חשיפה של קווי היצירה הדומים של עמיר בסגנון כתיבתו המיוחד.

שאלת המחקר

שאלת המחקר שלי היא מהם צורות הניכור ברומנו של עמיר "תרנגול כפרות"?

מטרת המחקר

ראוי לציין כי בחירה זו לא הייתה אקראית, אלא משום שחשנו ברומן הנפלא שלו נטייה ניגודית למציאות הישראלית ומוגדרת בבירור. המטרה העיקרית שלנו במחקר זה היא לגלות את סוד הניכור שחש בו הגיבור הטמונה ברומן זה.

השערת מחקר:

ניתן לומר כי הכותב באמצעות טיפולו בנושאים קיומיים כמו: מאבק העולם החומרי עם עולם הנפש, חרדה קיומית, רצון וחופש ורעיון המוות ואחרים, הוא מפעיל את ניכור ברומן שלו.

שיטת המחקר

כדי לענות על שאלה זו, עקבנו במחקר זה על הגישה התיאורית–אנליטית, מכיוון שריאנו בתיאוריה זו מתאימה לתאר את הרומן ולנתח את הכוונים האקזיסטנציאליסטיים שבו.

פרק א' – הניכור – מהותו , הגדרתו

אולי למותר לציין כי המציאות שחיה עמיר, ותנאי החיים שהוא עבר או השפיעו באופן משמעותי על היווצרות המערכת האינטלקטואלית והתרבותית שלו, ולמוסר זה עשוי להיות תפקיד משפיע על יכולתו של עמיר לצייר את הדמויות של הרומן שלו, ואת הבחירה שלו בו – בעיקר – כנציג המעמד הנייד – על כל שאיפותיו, הבעיות והמורכבות שלו – בחברה שהיא מתארת.

מושג הניכור:

זו תופעה ישנה, וייתכן שהיא לא מוגזמת אם נאמר שהיא עתיקה כמו האדם עצמו, שכן מהרגעים הראשונים של התקהלויות האוכלוסייה, היא תוקנה על ידי קבוצת משברים או בעיות שהביאו לכמה היבטים של ניכור מהם סבל הפרט.

אין ספק שהיהודי, ובמיוחד המזרחי, סובל ממגוון רחב של פחדים, הוא מתמודד עם פחד מהערבים, מהציונות, מפחד מלחצים כלכליים, פוליטיים וחברתיים, מפחד מדיכוי, מכוח ושירותי הביטחון, בין היתר, כל פחד מלווה בצבעים של דיכוי, כפייה ועינויים, כל אלה מביאים לכך שאדם יהפוך לגולה בארצו ובמולדתו.

תופעת הניכור היא חלק ממארג החיים התרבותיים והחברתיים הישראליים, המשקפת את ממדיה בכל תחומי הקיום החברתי והתרבותי והיא מגיעה כתוצאה מאילוצים שונים המיוצגים בדיכוי היסטורי, פוליטי, מוסרי, חינוכי וכלכלי, וניכור אינו רק תוצאה, אלא תוצאה וסיבה, גם בגלל זירוז הדיכוי והטרור הוא נחשב תופעת ניכור בפני עצמה, ובצורה זו הניכור נמצא בשורש האלימות, האלימות נעוצה במקור הניכור ושתי התופעות חופפות ביישות אחת שבה הגורם מקושר לתוצאה, והצורה היא תוכן.

יתכן שקשה להציב בקרב חוקרים מושג מקיף ומוסכם, המגדיר את המונח ניכור ומבהיר אותו במדויק, ככל שחוקרים וחוקרים המשיכו להבדיל תורות שונות, שכן התרחשה מחלוקת רבה לגבי מושג זה שהופיע בראשית העניין בשנת 1837 אצל הלורד פאלרט כדי לציין את זה על סוג של הפרעה נפשית אצל אדם, ואז הרעיון עבר לתחומי מדע שונים כמו סוציולוגיה, פילוסופיה, פסיכולוגיה חברתית ואחרים (الفيومي، ص 82)

בניסיון לעקוב אחר השקפתם של כמה חוקרים על ניכור, הוא העביר שנה של פרנג'יזם לסוציולוג ממערכת מושגים שמנסים להגדיר את האינטרסים של הניכור, אז הוא ציין שכאשר הגל ומרקס "מצב של חוסר יכולת, במובן זה שהאדם אינו מסוגל להשיג את עצמו, וכאשר מקס ווברר" אומר כי הניכור הוא חוסר יכולתו של האזרח להתעמת עם המדינה שמנסה לשלוט בו, ולקבוע את גורלו, וקורקהיים מגדיר אותו התפוררות הערכים והנורמות החברתיות שאיבדו שליטה ושליטה על פתרונות אנושיים, וקרל מנהיים "מצב של אבסורד וחוסר דברים במשמעותו מלווה בחרדה, ייאוש ושייכות, וגרודצן" מצב שאינו מרגיש בו אנשים שאינם שייכים לקהילה או אומה, שבו קשרים אישיים הוא קבועים ובלתי מספק. (بيطار ، ص 19)

וריצ'רד שכט הציג בספרו (ניכור) תמונה מרובה של ניכור ממנה: הפרעה נפשית, ניכור בין בני אדם, והכריע ביחסים האינדיבידואליים עם אחרים, ניכור העצמי, תחושת חוסר אונים, התנכרות לתודעה, הבעת חשד ואדישות, או עוינות או ניכור של רגשות, ההפרדה (הפרדת האנשים ממשהו), היעדר הזדהות עם אחרים, ההבטחה למחסורו של האדם הגולה ואז ניכור מהחברה שלו ומהתרבות בה הוא חי ודחפו אותו לנקוט עמדה לא ידידותית ביניהם (شاخت ، ص 22)

ניכור בספרות

החברה העולמית הייתה עדה לשינוי אדיר בהיבטים שונים של החיים, וטבעי שבתקופות של מעבר ממערכות פוליטיות, כלכליות וחברתיות שרווחו למערכות אחרות התרחשו שיבושים ורטט במערכת הערכים הישנה, והופעת המעמד הבורגני והפיכתו ממעמד שייצג שלב מתקדם בהיסטוריה הישראלית. לסכר המגביל את ההתקדמות בניצול האנושי: השפעה ברורה על החמרת הניכור, ככל שהערכים מבוטלים כתוצאה מהקפדה על האינטרס העצמי, וניצולם של אחרים; גבולות הניכור מתרחבים (الشقيرات ، ص 11)

זה בא לידי ביטוי ברומנים רבים כמו: סרוונטס "דון קישוט", הרומנים המשולבים של בלזק בקומדיה האנושית והרומן של דיקנס "אוליבר טוויסט", ג'ון שטיינבק" ענבי הזעם "והוגו "עלובי החיים", ויצירותיהם של סופרים רוסים גדולים " פושקין "," גוגול ", צ'כוב, דסוטויבסקי ", וגלם את אישיותו של האדם הגולה שפלש לכמה משברים שהכריזו את חייו ואת תמצית קיומו. הניכור הושרש בצורה ברורה יותר בראשית המאה העשרים, שכן התרבות הפכה לכלי שהקפיטליזם ישתמש בכדי להשיג את מטרותיו, על ידי שוד, כיבוש משאבי העמים, שפיכות דמים, התגרות

מלחמות, אשר הוביל לקרע האדם שסוע פנימית לא ראה אותו לפני כן.(السمرة ، ص 19)

השפעת האכזריות, האימפריאליזם והטרגדיות של הקפיטליזם של מלחמת העולם הראשונה והשנייה התבטאה בכמה יצירות של המינגווי, אריק מריה, מארק ומספר סופרים רוסים בתקופת הפוסט–נצחון של המהפכה הסוציאליסטית של 1917. כמה ממשברים של האדם המערבי עלו ברומן המוטנט של כולם), וברומן "קאמי אלברט המוזר", שתיים מהיצירות הנכבדות שעסקו בכסף של הניכור. (بيطار ، ص 19)

באשר לרמת המציאות הישראלית, השינויים הפוליטיים המהירים שהחלימו על ישראל מאז סוף שנות הארבעים, והפער הכלכלי הגדול בין המעמדות החברתיים השונים ,תרמו לפיצוח המבנים התרבותיים והחברתיים המסורתיים. והוא למד את יעילותו, מה שהביא את הבידוד והמעמד השולי בו מול מוסדות פוליטיים וחברתיים קיימים, מה שגרם לאדם להתמודד עם מציאות של אדישות, ייאוש, פסימיות ושבירה עצמית.

אלי עמיר – הסופר וחייו

גדולתו של אמיר תחילה בעיר בגדאד, אחר כך תל אביב מייצגת את ההתחלה הראשונה להכיר את העולם שבחוץ באמצעות חיכוך עם מבקרים המגיעים לשתי הערים מכל חלקי העולם, ואת התרבות והציוויליזציה שהוא תורם לה, משאירה עקבות שיש לה השלכות במשך זמן רב. . אמיר חונך במשפחה שסבלה ממדבר קשה, ורוח ומחסור רדפו אחריו ומשפחתו במשך תקופה ארוכה, והוא היה נתון לחוויות שונות, הייתה לו גידול, זו המחשבה והמצפון שלו, הוא סבל מרגשות סותרים, הוא זכה באהבה וסבל מגזענות, והביא לאכזבה מכישלון, הוא טעם את מתיקות ההצלחה, עבר במקומות שונים, טעם את טעמו ותחושת הטעם שלו, ונתקל בתרבות האחר שפסלה את תרבותו המקורית, והכיר חברים, וחבריו היו – למרבה המזל – מוכשרים ומובחנים, כאיזון אשר לעיתים רחוקות הזין את הטוב, הכישרון והדמיון שלו.

אלי עמיר נולד בבגדד בשם פואד אליאס נאסח חלסצ'י. ועלה לישראל לפני שמלאו לו 13 שנים, נקלט עם משפחתו בבית עולים ,מעברה ומשם הצטרף לחברת נוער של עליית הנוער ויצא לקיבוץ משמר העמק .ובשנת 1954 עבר לבדו לירושלים והחל ללמוד בבית ספר ערב לנערים עובדים ולעבוד כנער שליח במשרד

ראש הממשלה .אחרי שסיים את לימודיו התגייס לצה"ל.(אלי עמיר (www,Wikipedia.org)

השכלתו של אמיר באוניברסיטה השפיעה רבות על עושר מחשבתו ותרבותו הערבית והזרה, מכיוון שהרשמתו לאוניברסיטת, התחלה אמיתית ללימודיו של הספרות הערבית ולימודי המזרח התיכון באופן קבוע. כולם, יחד עם המחקר האקדמי המאורגן של ספרות ערבית, היו הדרך להבנה נכונה של מה שיש לאדם חייב להיות ביחס רציונאלי לכל דבר ... על מנת שמה שהוא אוהב ואוהב יהפוך באמת למחולל המחשבה החדשה, ההפקדה החדשה, וכדי להציב את החוויה האנושית בפרספקטיבה זמנית. ברציפות בסוף המאות, לכל אירוע ולכל מיקום יש היסטוריה J נמצא בזה

ואחרי שחררו מצה"ל קיבל מספר תפקידים אדמיניסטרטיביים בממשלה, הוא עבד כעוזר ראשי ליועץ לענייני ערבים לראש הממשלה בין השנים (1964 – 1968), וסגן שר הקליטה (1968 – 1975) , ו כמנכ"ל הפדרציה הספרדית בארצות הברית (1975 – 1978), וכמנכ"ל עליית הנוער בסוכנות היהודית (1984 – 2004)

כיהן כמרצה אורח באוניברסיטאות בישראל ובחו"ל ומרצה בתחומים שונים. כתב לעיתונות בישראל ובעולם, במשך שנים רבות השתתף בתוכנית רדיו שבועית ברשת ב 'יחד עם גאולה כהן שנודעה בשם "על ימין ושמאל." עמיר חבר בוועד המנהל של אגודת אכסניות הנוער בישראל משנת 2008. (رشيد ، قلبه معلق بالشرق ،2019)

בין הדברים שנחקקו בזכרו של עמיר ויצרו מרחב במחשבתו ובמצפונו הוא חווייתו מאווירת העקירה, אחר כך חיי המעברה, והדבר הוביל אותו לתחושת סכנה וקרבת האסון, או לחיות בתוכה לעיתים, מה שגורם לאדם לחשוש למצוא שווה ערך לזה או מה מקביל לזה, מכיוון שאסון יכול להוביל לכדי איבוד ואקטיביות, ואחת מגילויי ההתנגדות היא חוסר כניעה, המחייב לחזק את תחושת החיים, כלומר את הזמן העומד לרשותו, ולנסות להכפיף את הזמן הזה, או מה שנותר ממנו לזמן נפשי, מלא באלימות וחיוניות. "

עמיר גם עבר את חיי המעברה על כל מצוקותיה, נסיבותיו ותוצאותיו, והשאיר לו אבני דרך רבות בחייו, כ"הוא נאלץ להגר כמו יהודי עירק, שעזבו את אדמותיהם איתם ובתיהם, להיכנס לשלב חדש של סבל וקיפוח ולסבול את דחקם וסבלם. " שלב זה היה שלב התמורות פוליטיות ושינויים קיצוניים במדינות ערב רבות, והביא להופעתן של תנועות שחרור ויריבות לאומיות, אולי כתגובה למה שקרה, ואירועים אלה החלו להתערבב במחשבתו ובמצפונו של עמיר, והטילו צל בזיכרונו על רבים מכתביו ויצירותיו.

חיי הניכור, הגלות וחסרי הבית בחייו של עמיר לא היו גורם שלילי, אלא חיובי, וזה היה תמריץ עבורו ושל סופרים מזרחיים אחרים לחפש שווה ערך למציאות החדשה שלהם, שהיא מימוש עצמי, והדבר הניע אותו לפקוח את עיניו למציאות החדשה של חייו החדשים, אל מפגר, והחיפוש מתחיל. על הסיבות לתבוסתו, ומחקר זה היווה קו פרשת מים בחייו האינטלקטואליים והתרבותיים, ותחילת העבודה לצמצום שאיפתו ורצונו לשנות מצב בני עדתו באמצעות יצירתו הספרותיות (שירה, סיפור, רומן, רישום, ביקורת), אולי הוא משיג איזון פסיכולוגי כלשהו, ומגלה פיתרון לבעיות מציאותה המנוצחת והלא מפותחת, אולי זה מסיבה זאת בחר את הדמויות ברומאן הוא נושא המחקר ממשבר המעמד המשכיל, המחפש את קיומו דרך החיפוש אחר נורי גיבור הרומן.(ينظر رشيد ، ص 51)

<u>נתונים אינטלקטואליים ברומן:</u>

הרבה מאוד נכתב על הרומן הזה של עמיר, אך עדיין יש ברומן המופלא פערים בין שני תרבויות שאליהם טרם התייחסו. אחד מהם נמצא בתמונות שמופיעות ברומן ובשאלה מי אנחנו ומי הם ומי ערך את המצב הקשה הזה?. בשאלות אלו נעשה ניסיון לבחון את התצלומים הגסים שראה אחר עליתו במעברה ולנסות להתבונן בחלק מן החוויות המופעלות על הקורא, ברומן חניכה זה.

רומן זה הופיע בשנת 1983 בהוצאת עם עובד, וכולל 12 פרקים ובמספר עמודים 203 . רומן זה הוא הראשון מהטרולוגיה הכוללת (יסמין ומפריח היונים) , רומן זה מבוסס על רגשותיו וחוויותיו של המחבר עצמו , בהיותו נער צעיר ועליתו מעיראק במחצית המאה הקודמת , רומן זה הוא בעל אופי ביקורתי על החברה הישראלית האשקנזית אז, חברה זו המצטיירת כאטומה אגריבית ומתנשאת , שבויה בפולחן עצמה ותובעת מן הנערים העולים להסתגל במהירות ובכפיה אל ערכי " ארץ ישראל העובדת " מבלי לגלות רגישות כלשהי למסורתם ולחוויה הטראומטית שהם נתונים בה.(הולצמן , עמ' 2016)

זמן הרומן : מחצית המאה הקודמת , ומקום הרומן מחולק בין , בגדד הזכרון , המעברה , קיבות משמר העימק .

דמויות הרומן :

הדמויות ברומן מחולקת לשני צדדים : מזרחים ואשקנזים :

המזרחים הם : נורי – גיבור הרומן , נילי , בוזגלו , הרצל (עבדאללה), ראובן , מצול , יוסף השמן , רינה , אבנר, יורם.

ילידי הקיבוץ : סוניה , ישי , ניצה , דולק, אולגה , נחצ'ה.

מקור השם

שם הרומן לקוח ממנהג ביהדות , והמחבר בוחר בשם זה כמשל לאדם שאינו מבין את הנעש לפניו , במלים אחרות , כמו התרנגול שנשחט בערוב יום הכיפורים , בטקס הכפרות , כדי לכפר חטאיהם שך בני אדם תמורת מיתה שנגזרת עליהם , או קרבן תחליף " זה חליפתי , זה תמורתי , זה כפרתי " (גוברין , עמ' 259).

נושא הרומן :

כמו שציינו לפני כן , הנושא העיקרי של הרומן הוא המפגש הראשון של בני העליה שהגיעו מארצות עבר, והשתלבותם בחברה החדשה – חברי הקיבוץ , שנתקלו בהם המתנשאים עליהם , על שפתם , על משפחותם , מוצאם ומנהיגיהם , בנוסף לכך יש עדות כואבת ברומן.

<u>פרק ב' – ביטויים של הניכור ברומן " תרנגול כפרות"</u>

הקורא של הרומן "תרנגול כפרות" מגלה, ללא כל או מסתורין, שרוב דמויותיו סובלות ממקרי ניכור ברבדים שונים. עצמי, ניכור חברתי, ניכור תרבותי.

ראשית: ניכור עצמי:

אריק פרום מגדיר ניכור עצמי כאובדן של אדם לתכונה אחת או עבור כל השירותים העצמיים המקוריים, שהם ייחוד, סיבה, אהבה ופעילות יצירתית. המקרה של ניכור עצמי של אדם הוא, לדעתו של ריצ'רד שכט, כי "לחיות איתו לא ממש פוגעים בשורשיה אלא היא אשליה", ולכן, 'מי שמנוכר מעצמו ... נכשל לחוות את זהותו במומנטום פרטיותו והייחודיות שלו, כיוון שאין לו תחושה בכוחות עצמו ", ואדם המנוכר מהנפש פוגע במישהו שמרגיש אבוד, כלומר הוא איבד את היכולת לתקשר עם עצמו, כלומר הוא מרגיש נפרד מאותו עצמי (حماد ، ص 70 – 71)

עניין היהודי המזרחי הוא ראשיתו וסופו של הרומן, בו מושב האדם מגולם בניכורו, ובידודו, עצבותו וחרדתו, וביסוריו, שאיפותיו, ואכזבותיו, והסופר הציג את המזרחי ברומאן "תרנגול כפרות " מול אתגריו, ומשבר האינטלקטואל, המצוקה העומדת בפני אישיותו. מתורבת בקיומו בתוך מציאות כבולה במכשולים ברמות שונות, מה שמביא אותם לניכור ברמה ההתנהגותית, הקשורה לאופי האינטראקציות החברתיות בין יחידים וקבוצות בקהילה אחת, וברמה הפסיכולוגית, שהיא שיקוף של משברים ואינטראקציות ברשת מערכות היחסים ו ערכים חברתיים, וכן ברמה זו הם מרכיבים אישיים ורגשיים בלתי נפרדים קוגניטיבית ואינטלקטואלית ממציאות

הכותב הכניס את דמויותיו למערכות יחסים סבוכות, השליך אותם לעמוד מול החיים הקשים פנים אל פנים מול זרם החיים ללא רבב שמרפא את סתירותיו, והרומן –

בכל מקרה – מעלה ויכוח עמוק לגבי מידת החברה והאחריות הבימתית והאחריות של האדם המשכיל אל מול המשברים העומדים בפניו. האדם, בהקשר ברור בו גורמים ותוצאות חופפים בו זמנית., הוא מציג את נסיונותם של חברי הקיבוץ לתווך לבני העליות מארצות האסלם להכשמה ברוח הציונית – קיבוצנקית , הכוללת העבודה בחקלאות ... וכו' , אך הוא מעיד על רגש הניוכר השורר בבני המזרח :

"סגרנו בתוכנו – בחברת הנוער – שורות ושערים, היינו עדה מלוכדת, עקשנית, סרבנית, העומדת על נפשה מול עולביה." (עמיר ,עמ' 112)

הרומן "נשא עמו מספר שאלות ביקורתיות לרבות מהכיוון לחשוף את קיומו של כישלון בכל דבר בפוליטיקה, בכלכלה, אמנות ואהבה, טירוף עולמי שלם , וגם המרד נגד המסורת היהודית .ישנה תחושה של שבירה כתוצאה מגורמים מסוכנים הממצים את גוף החברה, כמו חוסר החופש המונע התקדמות ושגשוג, שכן החברה נשלטת על ידי "הכלל מטיל את הנפש" והשקר וחוסר האיזון בערכים מנפצים תקווה ומעוררים פסימיות, הגורמת לאדם לומר "מה שמונע את החיים ואת מה שהיא מאפשרת לו", ולכן זו הסיבה מדוע יש לבנות מחדש את האדם מבפנים מכיוון שהפתרונות האמיתיים "מקורם מבפנים. בין המקרים המצביעים על סערת נפש, וחוסר הרמוניה, ניגודיות וחוסר פיוס עם העצמי, הוא המקרה של נורי עם נער הקיבוץ. הרומן חשף קשר מיני משונה ,על כן מביע הגיבור תדהמתו על המאורע המשונה שראה אותו בקיבוץ :

" דחק אותי אל העץ , לטף ונשק , שלח ידו לגופי , דומה לקטר מנשף .... רק אצל הערבים זה ככה , היו אומרים בבגדד . גם ראיתי פעם . אבל פה ? יהודים בארץ הקודש " (עמיר , עמ' 15 – 16).

כל מי שקורא את הרומן מרגיש את כובד תחושת ההמראה, מדע היציבות, הניכור וההפסד, ואתה מוצא את היהודי הערבי נושא את נטל פצעיו וחוסר הבית שלו, את הנטל של עברו בכך שהוא מציין שהוא והצערים שלו אבודים בחיק עם עולם בלתי ניתן לנקוב, למרות שיש לו גלות נפשית ומעשית מובחנת, תמיד נמשך אליו הזיכרון והמולדת קשורים קשר הדוק למספר דגמים של אינטלקטואלים בורגניים, כאשר קשריהם החברתיים השזורים זה בזה בתוך מעגלם הצפוף, נורי נפגע במראות החדשים בישראל, והמעמד הבורגני, ומתאר את המציאות של שקר זה. ואי–האונות והתבוסתנות שלו, דוחפת אותו לחשוב ולשאול :

"... **ומחשבת כפירה מנקרת במוחי: מדוע לא נשארנו בבגדד?**" (עמיר ,עמ' 10)

תופעה מטרידה זו עשויה לנבוע מחוסר יכולתו של הגיבור (נורי) להשיג את האיזון שחיפש במהלך חייו, האיזון בין מטמוני נפשו לבין החברה הסובבת אותו, בין המולדת לגלות, בין מציאות למהפכה, אך נראה כי הוא משיב את ההישג, בעולם של טרור, הרג והרעב, ושנאה, איך אתה מוצא איזון ביטחוני, פסיכולוגי, פיזי או חברתי –ואם הגיבור היה אדם רגיל, הוא היה מסתפק בכפייה ובסיפוק עם המציאות החיה שלו, אבל הדמות הזו שמסמלת את כל מה שהתעמת עם היהודי המזרחי מתנאים מסובכים ומרגשים ממנהרה אחת לאחרת, ומטרגדיה למשנהו ", מסרבת להיכנע או לשעבוד, אז תנכנס למצב מהמאבק עם העצמי (האגו), ותעמוד בין שני קצוות, להיות אנושי או לא:

""**לעולם זה לא יהיה חלק ממני ואני לא אהיה כמוהם**". (עמיר ,עמ' 121)

צריך לציין כי נושא הניכור הוא מהנושאים הבולטים שהציג רוב סופרי המזרח כמו ספרות של סמי מיכאל " ויקטוריה " , פערי דורות בתהליך ההגירה , ההתמודדות עם העוני וההשפלה (رشيد ، ص 33). ובין דמויות הרומן שנראה כי הן סובלות מהסתגלות עצמית, שהגיחה בצורה של סתירה בין הפנים לחוץ (המאבק עם העצמי, האגו), והוא מסרב להיות אנושי, גם אם זה מוביל אותו לסכסוך פסיכולוגי, בריחה והיעלמות, היה הנער המרוקאי " בוזגלו , למרות השימוש שלו בנימה חדה זו ובמילים קפדניות אל מול מי שפועל להפצת שחיתות בחברה, אחד מגילויי הניכור הוא שהדמות חיה במצבים של קונפליקט פסיכולוגי פנימי, וסובלת מדימויים של חלוקה על העצמי, אולי מה שמגלה משבר במצב זה הוא הצמיחה של תחושת כאב או הנצחת חטא, או רגש הניכור כפי שמעיד בוזגלו:

"**הם לא רוצים מרוקאים**"(עמיר ,עמ' 35)

בשוני מילדי המזרח , המחבר שם אור על דמות אולגה עובדת המטבח בקיבוץ, היא נוצלת שואה מאושוויץ , כל משפחתה נהרגו בשואה , דבר זה עורר את נורי לשאול את סוד המספר הכחול בידה :

"**לא רואה מספר ביד שלה? הכול משפחה שלה הלך באושוויץ, חמש ילדים.**" (עמיר ,עמ' 28)

נראה כי דמות זו במצב של ניכור ומעורבות בו זמנית, היא ביטוי של הפרעה פסיכולוגית, וסימן לחרדה הפוגעת במעמקי נפשה, וממצה את עצמה, גם אם היא לא מסוגלת לצעוד בקו התקשות רגיל, ניתן להכיר בכך, כך שאם בדרך זו היא נראית מפותלת ועקומה, ועיקוליו חצו ותמונותיה נבדלו, וזה לא מפתיע מאופי חייה

המבוסס על מתח שקט, בדידות מוחלטת, דיכוי, טביעה באשליה וסתירה בין לכאורה הפנימי.

מתוך הכרה זו היא חושפת את רמת הקונפליקט והניכור הפנימי שהזיקו לאישיותו של נורי. תחושת קיומו של כוח בין העצמי הפנימי שלו לבין הדימוי החיצוני שלו הביאה אותו להכיר בחולשתו, חוסר האונים וחוסר היכולת שלו לגשר על השבר ביניהם מחד גיסא, וההתקדמות העצמית עם המציאות הממשית מאידך גיסא. הפנים שלו מאמינים כי אין מקום לנחמה רגשית בעבודתו האנושית בקיבוץ, אך בכל זאת אין לו את היכולת להחזיק מול פיתוי הגוף המלא ביופי, בהתרגשות ובחיוניות:

"**סירבנו. בעצם, פחדנו. מהם ומעצמנו. הם היו חולפים על פנינו כאילו היינו אויר. אנחנו היינו סרים מדרכם, שלא ישגיחו בקיומנו**". (עמיר , עמ' 66)

אין ספק שמצבים סותרים כאלה שעומדים בפני מספר מדמויות הרומן מעידים כי אנשים אלה חיים משברים פסיכולוגיים קשים, וסובלים מעימותים פנימיים משתוללים, כאילו מדובר בגורל בלתי נמנע בסופו של דבר.אל מול הבדידות, הניכור והסלידה והדחייה הקבועים בנפש, שאין לה גבולות ומתעלים – במקרים רבים – מסורות וערכים; האישיות המנוכרת אין ביכולתה רק לחפש והתחברות לשייכות אחרת בכדי להשיג צורה של לכידות פורמלית, שלעתים קרובות לא חושפת את רצונה 'ככל שהיא חוזה לניכור ולנקמה בה, ויישומים כאלה נראים קרובים יותר , פיצוי פסיכולוגי כפי שאנו רואים זאת בעמדתו של נורי כי הוא רוצה להיות חופשי ובלי להיות נציג על חיבריו דרך בחירתו על ידי נציגי הקיבוץ:

"**אני מסכים להיות יתום, אבל בשביל עצמי, ובכלל לא מבין את כל הדמוקרטיה שלכם. אתם המנהלים, בעלי הבית? אז תהיו בעלי בית. בשביל מה בחירות, ועדות? בשביל מה?**" (עמיר , עמ 83)

מערכת היחסים החשובה ביותר שיצרה את מרקם העולם של מספר דמויות הרומן, ומערכת יחסים זו מתגלמת בצורה ברורה יותר במקרה של נורי , שהיה קשור לנילי, בוזלגו והיה הוא קיבל חנינה והתקבל על ידי עבדאללה, עם יחסים המפוצצים את ההפרעה הפסיכולוגית שלו, אז מה מצב הפיתוי בו ברמה של כוחו שהוא החמיץ ברמה של התחושה החריפה שהוא מוזר בעולם הזה, אין לו מולדת.), קשרם של נורי ונילי הם בין השיוכויות שדמויות מסוימות ברומן מפרידות באמצעות סוג של אוטיזם או לכידות, אך היא משקפת את אופי המציאות הפסיכולוגית של האישיות הגולה. נילי מוודאת לנורי כי הם מחויבים לשכוח את העבר , ולהתחיל מחדש , אין מולדת הכל הלך כם הרוח וצריך לנקוט עמדה מול המשבר החדש :

"**אתה כמוני, אתה יודע שבגדד מתה ושאנחנו צריכים להיות כמוהם.**" (עמיר , עמ' 139)

נורי אינו מאמין באהבתו של צביקה לנילי, הוא חושב שבסוף הוא ייקח לו אישה מהקיבוץ.זה לא היה נוהג לקיים יחסי מין, יין או שקר למען הישועה, אלא זה היה בריחה מהמציאות ומסע של חכירה בניכור, מה שהוביל לאובדן נוסף, חוסר תועלת, חלוקה על העצמי או התכווצות עליה.בין תכונות הניכור אין קשר במה מתרחש, יש דמויות שיש להן עמדות שליליות . כולל גם ייאוש וחרדה כתוצאה מתסכולים מתמשכים, חוסר שביעות רצון מהפעילות שביצע האדם, תחושת אכזבה מהכישלון להשיג את מה שהוא שואף אליו, או כישלון בהשגת יעדים מורכבים ולא ברורים, ומסיבה זו "נורי" הופתע מרצונו של צביקה להתחתין בנילי , אבא של נילי היה חזן. כשידע על הנושא הזה , הוא סירב והשיב ברוגז :

"**אינני מעוניין, לא בכם ולא בתרבות הרעה של הילדים שלכם. אצלנו היו מטילים עליהם חרם! אויה לי, איך אצא אל שער בית רבים אחרי האסון הזה?**" (עמיר , עמ' 144)

<u>שנית: ניכור חברתי:</u>

היו כמה היבטים של ניכור חברתי בין דמויות הרומן "תרנגול כפרות", כולל ההפרעה ביחסים בין מספר הדמויות של הרומן,אולם חברות זו הייתה נתונה לרעידת אדמה אלימה, שגרמה לה לסטות למקום בו היא מובילה לחוויה מרה, מכיוון שנולדה מרחם הניכור שחווה נורי,זה מעיד על סוג של ביקוע או סכיזופרניה באישיותו כלפי מערכת היחסים שלו עם בני הקיבוץ, והוא גם החליט לתאר חובה ללא הצפוי, וזה מגלה היווצרות של מוקד גולה חריף כאשר במסיבת היובל, דולק מברך את חבורת הנוער, הוא מאחל להם להגשים ולהצטרף לחברי הקיבוץ בבניית הארץ. נורי גם מברך ואומר שבדבר אחד נכשלו חברי הקיבוץ, בכך שילדיהם לא יודעים איך לקבל עולים חדשים, הם מתנשאים, מזלזלים ומעליבים.

חנן צעק לעבר נורי "**לא מוצא חן בעינייך? תחזור למעברה שלך**". (עמיר , עמ' 189)

כך גם בצדים החברתיים. נבנו, כאמור, המחאה והביקורת הפוליטית על ידי כך שהגיבור הוציא את עצמו מהכלל, על ידי התנכרותו לנורמות ולדפוסים של הקולקטיב אליו הוא שואף – ילידי הקיבוץ. התנכרות זו שימשה כאצבע מאשימה, ברבים מדפי הרומן היתה ההאשמה חריפה ונוקבת במו , בו מוצגת רשימה ארוכה

של כל אלו שלא ינקר" על מעשיהם. בספר זה, הוא מאשים הדובר את עצמו: הוא רומז אל אותה טקטיקה של ההאשמה בזאת הוא מחזיר את עצמו אל הכלל ואומר כי לא די בכיוון אצבע מאשימה על האחרים. מי שמסתפק בכך נהפך שותף לאשמה, משמש "אליבי". לכן יש לחפש טקטיקה אחרת.ילדי הקיבוץ, התנהגו בשלילתם לילדי המעברה . נורי חושב עליהם כך:

"**אכן בני אלים. ומה הפלא? בעלי הבית. כאן נשמו את נשימתם הראשונה, כאן ינקו את העברית, כאן, באדמה הזאת, התערו שורשיהם, על סלעיה דלגו ובמרחביה שעטו. הכול שלהם.**"(עמיר , עמ' 66)

יצירתו האוטוביוגרפית של עמיר נכתבת באופן קיומי, אוניברסלי, נכתבת בקונטקסט מקומי, אקטואלי, ישראלי, ההקשר השונה מכתיב את השוני בתחומי התייחסותו של הניכור, אם בסיפור האישי מתייחס הניכור ליחסים בין אדם לאדם, או אדם לעצמו, ביצירתו הפוליטית הזו הניכור מתייחס ליחסיו של האדם עם הקהילה החברתית–תרבותית אליה הוא משתייך. לכן רוב מאמריו הפוליטיים של עמיר ברומן רוכזו בניכור ובבדידות , הניכור נפער בין הדובר לבין הציבור היהודי ישראלי. שנכתבו כתגובה למבצע הפליה, עמיר מתייחס באופן ישיר ועקיף לקונסנזוס ולנורמות. הדובר מגדיר את קווי המתאר של הקונסנזוס על ידי שלילתם והוצאת עצמו מתחומם. הבלבול שחש בו נורי בעבודתו החדשה מביאה לו את הבוז על מצבו , ורגש החרטה שמלאה את עצמו מביא לו רגש החרדה מהעתיד :

"**וכי מה אכתוב? שאני עוזר לזַבָּל? הוא לא היה מבין כשם שגם אני איני מבין לפעמים כיצד אני משכים קום יום יום, ומוותר לפעמים על הנחת תפילין וחלל ריק ומפחיד נפער בתוכי...**" (עמיר , עמ' 65)

עד כה היה הטבע ברומנו של עמיר מחוץ למשחק, והנוף העירוני היה אחד המרכיבים והאנלוגים של הניכור. היות והטבע זוכה לדריסת רגל, ולאו דווקא מצומצמת ,הניכוד לא נעלם, אך הנוף מקבל תפקיד של ריביך. יותר ויותר באים ברומן נופים של טבע. עדיין, אומנם, בחושך ו/או בארץ זרה, אך האוידה משתנה הוא מתבונן הדובר מבחוץ על אושרם של זרים, על חום אנושי שאין לו חלק בו. הסיטואציה ברומן זה מזכירה את רומנו של קאמי " הזר ", ישנו דובר המתבונן מבחוץ על חום וקרבה אנושית, וההתבוננות הזו של הדובר על חום שאין לו חלק בו מחזקת בו את הרגשת הניכור, הביקורת הפוליטית העוברת דרך האישי, על ידי עירוב בין השניים, על ידי הכלתם בשיר אחד, מציגה את הניכור הקיים אך אינה מנכרת את הדובר מעצמו. דבר זה משאיר פתח לאופטימיות שממנה יכול לנבוע

מעשה, או המאבק האמיתי שעל הצורך בו רומן הדובר, כי הדבר החשוב הוא: והזיכרון הוא כאן כמו ההצלה. והצלת החיים היא העיקר:

" הבניינם הגבוהים של חיפה לא היו דומים לאלה של שם , בשארע אלרשיד, הרחוב המרכזי של בגדד , ובכל זאת היה משהו באויר שהזכיר לי את רחוב ילדותי, שוק , מסעדות , דוכני גלידה , מוכרי עיתונים , בתי קפה. ערבי חובש תרבוש אדום, לבוש עביה , מחרוזת ענבר מאחורי גבו, התנהל בניחותא על המדרכה הצפופה, כמו שם , אמרתי בלבי "(עמיר , עמ' 65)

<u>שלישית: ניכור תרבותי:</u>

אנו עומדים בפני מצב בו העצמי בא לידי ביטוי בהתנהלותו עם אחרים בצורות הבולטות שלו (סתירה, תסכול, פזיזות, אהבה עצמית ...), וזה טיפול לא טבעי ובלתי צפוי מהצד ההפוך, אבל אתה נמצא בתמונה פתאומית שמביאה להתנגשות במצבים, הוא הותיר פצע עמוק זמן מה.(شاخت ، ص 176)

מהסוציאליזציה נמסר כי יש לשינוי התרבויות קשר חזק עם הוויכוח הקיים על מציאות האדם והניכור, מכיוון שהחממה התרבותית האנאלפביתית, ומידת יכולתו להסתגל על פי נתוני הטבע האנושי האינדיבידואלי, ולא להסכים עם דרישותיו, מהווים את התנאי האובייקטיבי למקורו והתפתחותה של האדם, ומידת יכולתו להשתתף, לכידות ויצירתיות. .. חשיבותה של החיברות טמונה בבניית אישיותו של האדם, וכי היא חלק אינטגראלי מהאינטגרציה הפסיכולוגית והחברתית"(جعفر ، ص 27)

ביטוי נוסף של ניכור חברתי הוא ניכור רגשי, מכיוון שהנושא עשוי להתפתות האגו האנושי לבידוד, שמאיים על נורי כל הזמן, ונכנס איתו למאבק חיובי ליציאה מאותו בידוד, והאגו פועל לפיתוח יכולתו על ידי הקשר עם האחרים, וכניסה אליהם גורמים חברתיים או רגשיים להתמודד עם בידודו, תוך שאיפה לשמור על מאפייניו וחירותו מצד אחד, גובהו ושמה לעומת זאת, באמצעות איחוד עם אני אחר, דומים לו, ופועלים להבנתו בכנות, ואם ההיפך הוא הפוך, הדבר יביא להעמקת בידודו ומכאן ניכורו. נורי מסביר לסוניה את ההבדלים בינו לבינה כשהייתה בגילו:

"ההבדל הוא שאני לא עליתי לבדי, כמוך, כמו דולק וכמו פייבוש. אני באתי עם משפחתי ועם מכרים ועם קרובי משפחה...כך הרבה יותר קשה לשרוף גשרים. אתם בניתם כאן חברה של בודדים, מפני שבאתם יחידים. אני שייך לחמולות." (עמיר , עמ' 186)

כינון יחסים חיוביים עם הצד השני (נקבה / זכר) הוא אחד האמצעים המאפשרים לאדם להתגבר על בידודו ולצאת ממצב הניכור שלו, לאהבה מתוך הבנה זו, ועם אותם תכונות היא שיטת פיצוי שאומץ על ידי הגולה לצאת מבידוד, אך כישלונו באהבה יביא לניכור רגשי. עמוק יותר הוסיף לבחירתו החברתית (رشيد ، ص 87)**כך, מספר אישים שוררים בין מערכות יחסים כוזבות, המבוססות על שקרים, שקר, הטעיה, בגידה** אנו רואים לפעמים את יחסו של "נורי" ודמויות אחרות ברומן למצב של בדידות, הפסקת הקשרים עם האנשים ונטייה להתכנסות, כביטוי לאי שקט, חרדה וקונפליקט מתמשך,אי השגת התקווה או המטרה שנורי וחבריו מבקשים להשיג, ושואפים להגיע אליו מביאים לנשמה את הכאב, הייסורים והתלונה שהוכרזו באותה תקופה,על השווין בין היהודים שנמכרו ממנו לניכור הפסיכולוגי העולה מהאנאלפביתיות של קיר – בעיקר – אינו ידוע, ומלווה יש אישים שחשים אבודים ובתוכם, וחוות הרצח רודפת אותם בכל דבר, אולי זה טיפשי מהיעדר תחושת שימושיות לחיים, והיעדרות זו בעיני ריצ'רד שכט היא תכונה בולטת בתכונות הניכור .(شاخت ، ص 176) , נורי ביקש מהמדריכים כי הנערים חייבים לצאת לחופשות ולראות משפחותיהם , סוניה המדריכה כעסה על בקשתו זו , אז הוא ידע כי הם שם רק לנצל ולעבוד ולא לשום דבר אחר :

"**אחרי כל נסיעה שלכם למעברה, כל עבודתנו מתפוררת...גם אני זרקתי את עולמי הישן... וגם אתם תזרקו אותו... לטובתכם**". (עמיר , עמ' 88)

וגם הבריחה נחשבת לביטוי של ניכור תרבותי, שכן זהו נורי, שסובל מאלון מהביקוע באישיותו, והוא התפזר במאבקו בין פנים לחוץ, בין ניכור למולדת, בין מחשבה על המשך המאבק והציר למציאות הדוחקת סביבו, הוא לא מצא הבריחה אך תברח ותסתתר בנסיבות מסתוריות, בווידוי זה שהוא ציור החושף שינוי גדול בגובהו ובחשיבתו של נורי, והוא מכיל הפסקה בינו לבין מציאותו, וניכור ואכזריות אפשרו לעצמו, כאשר השקפתו ועמדותיו השתנו כלפי הקיבוצים, הפכו לחזון אפל, עם זאת, הוא לא הצליח להסתגל לסביבתה, עם המציאות שלו, לא להשיג איזון פסיכולוגי בין המציאות לבין שאיפתו למולדתו, מה שהיה, עם זאת, היה מות הידע שלו, מדוע לא, סגור, סגור ללא כל האנשים, והסוף העצוב היה שהיא ברח מעצמו , הוא סירב להיות בהרמוניה עם המציאות הסותרת, שהייתה מלאה בשנאה, שנאה ואנרכיה שהיא לא הצליחה להתמודד איתה.הוא סוף סוף מוודה על כישלונו להיות אדם חדש :

"**רציתי להיות כמוהם, אדם חדש, ואני לא זה ולא זה**".(עמיר , עמ' 188)

המנהגים החברתיים והירשיים השוררים בקרב יהודי המזרח, ראו בהם בני הקיבוץ הגורמים העיקריים לפסימיות ותחושת מרירות שולטים בתפיסתו ובחזון החיים שלהם. בין מאפייני הניכור התרבותי ניתן למצוא את הסתירה בין סוגי המחשבות בקרב אישים מסוימים, נסיגה מעקרונות והמילה הפכה לסיסמאות חלולות ללא משמעות ומטרה. חוסר היכולת להסתגל לחיים השוררים, עם חוסר התאמה בין חלום למציאות, והגעה למצב של חוסר יכולת להעביר או לשנות את אותה מציאות, לדחוף אותה לסגת מהמציאות הזו בדרך זו או אחרת, עם ההשלכות של נסיגה זו שעלולות להיות התוצאה חוסר אישיות מגונה וחברתי ורוחני , כשנורי חוזר מקיבוץ הוא הלך אל אוהלו של הרב של המעברה , הנמנע לשתף פעולה עם בני הקיבוץ , שראה בהם כופרים :

"**בקיבוץ שלכם מחללים שבת, אוכלים טריפה והנערות הפקר...עזוב את הקיבוץ. הם הוציאו אתכם לשמד**". (עמיר , עמ' 164)

ניכור מופיע לרוב בקרב אינטלקטואלים שנהנים ממידת מודעות ותחושת בעיות האומה, סבל אנושי, והיקר ביותר ממה שקורה הוא הניכור של התרבות כתוצאה מהתמוטטות השאיפות על המציאות, וחוסר היכולת של האינטלקטואל להתאים ולהסתגל לתנאים הכלליים ועם הערכים והמסורות השוררים.מערכת היחסים של כמה אישים תרבותיים עם מורשתה, עבר והווה, משקפת צורה של ניכור תרבותי. ברור זה כשהמדריך עופר התנשא על שמותיהם של העולים , והוא רצה לשנות את שמותיהם בשמות חדשים מתיאים להם :

"**מי זה עבד אל–עזיז? שאל עופר כשקרא את שמותינו...אני, אמר בן הרב. מעכשיו והלאה שמך אבנר**. ".(עמיר , עמ' 188)

ומכסה את כל ביטוייה בחשבונות הרבים של אמיר, ולבהירות תופעה זו בקריינות זו יותר מאחרים, במיוחד שהניכור מייצג זרם השולט בנתוניו ובמגמות האידיאולוגיות שלו, וכי הוא הופיע אחרי 1967, שם פחת התקווה לניצחון ולחזרה לעירק, והלחץ הפסיכולוגי גבר על היהודי המזרחי כתוצאה ממצב הקרע וההפסד ממנו הוא סובל, והביא לתחושת הניכור שלו במחשבה ובחיים יחד, ואולי עודד לימוד. תופעה זו ובזה הרומן בפרט, וכי אלי עמיר הצליח לגלם ניכור – באופן חזק ומכוון – הוא התגלמות מובחנת שבאמצעותה חשף את טיב היחסים בין העולם האמיתי לתחום החלומי של אישים נוכח טבעם, תנאים הפסיכולוגיים, החברתיים והאינטלקטואליים,

ומאפייני התנהגויותיהם, סתירותיהם, הניגודים, ההתנגשויות ותחושת התסכול. אובדן וניכור.

בין תכונות הניכור התרבותי הוא מה שנצפה מחיים בין דמויות הרומן במבוך האשליה, או בלבול בין אשליה למציאות, וזה במקרה החאפלה שבין שני הצדים , בני המעברה ובני הקיבוץ והתמונות הללו של ההשתקפות הן בעייתיות אמיתית ברומן, ונראות כאילו הן קשורות וסימן לניכור,היא עומדת בפני דמויות ברומן שאין להן תאימות לחברה, ונראה שזה נובע מחוסר החזונות היעילים שלה להגדרת המציאות או העולם האלטרנטיבי. אין פלא שכאשר הוא חוזר לביתו הוא מתרגל את ההפך ממה שהוא דוגל במחשבות רבות בראשן להיות אדם חדש, כאילו הוא סובל ממצב של סכיזופרניה, כפי שהוא מופיע מול אחרים כגינוי בהיותו יהודי מזרחי. וכמו לקרוא לזה, ומבקש להשיג את שאיפתו להיות אדם חדש, אך במציאות זה סותר את כל מה שנקרא, והניגודיות הזו איתו בתפקידו מצביעה על מידת הביקוע אליו הגיע כתוצאה מתחושת האובדן, אובדן העצמי:

" ימים רבים התהלכתי בשולי החברה , בודד ומרוחק (...) כדי שכך את הפחד ולכבות את המחשבות שיקעתי את עצמי בעבודה. ככל שעבדתי קשה יותר בקלשון , ככל שמילאתי יותר עגלות של זבל , כך תפתח חיבתו שך דולק אלי וסיפוריו שפעו , על העליה השניה והשלישית, על ריקודי הורה עד אור הבוקר , על ויכוחים אידיאלוגיים מרים , מלריה , ומלחמות הערבים , על האוהלים , הרעב והעבודה המפרכת ועל הגאוה ההתעלות , שכרון החושים ... סיפוריו היו כאגדות אלף לילה ולילה ולולא שמעתי אותם במו אוזני מפי דולק המתלהב כאילו עתה , ממש ברגע זה מתרחשת הדרמה , לא הייתי מאמין שיש בהם ממש, וכשהייתי ניפרד מהעבודה וחוזר לחדרי היו כל סיפורי דולק נובלי כצמחים בשמש הקופחת ".(עמיר , עמ' 90)

אלה הם צורות הניכור בספרו האוטוביוגראפי של אלי עמיר " תרנגול כפרות", האם יש בו כדי לסייע בידינו להכירו בהלכה" את המספר עמיר? קשה לומר שכן. קשה להכיר את עמיר כהלכה מתוך הדברים המובאים ברומן, כיוון שאין זו אוטוביוגראפיה שלמה ואין זו אוטוביוגראפיה של ממש, אלא מעין נסיון של הארה אינטלקטואלית של ילדת. של הסתכלות פנימית בעולמו המתהווה של הילד שבעמיר, כפי שהוא זכר וכפי שהוא משתקף בעיניו, בעומדו כבר בשנות ה–80 לחייו. הוא מספר על עצמו עד הגיעו לגיל 17, לערך – ואין זה סיפור שוטף ובהיר על מעשים ואירועים, כי אם ניתוח של צמיחה. יש כאן יותר ניתוח אינטלקטואלי

הגותי מאשר חווייתי רגשי. רק בסיומו של הספר מנסה עמיר למלא את החלל הריק, את הדיאלוג" על פני יובל שנים. המפרידות בין עמיר הקטן השואף ללכת לקיבוץ ולהיות אחד מידליו , לבין כותב הדברים ,על ידי העלאת הרהורים על מהות היהודי המזרחי ומשמעותה בשבילו.

ראוי לציין , רומן מסובך זה , במידה שהאמת האמוניתית שרוי בה , נחשב מיסמך נאמן ומדויק של חיי החברה הישראלית אז, אם היו בני הקיבוץ , או עולי ארצות ערב, ויש בו מהניסוי הפיוטי של הגדרת האופי והבהרת יסודותיו, משום עיצוה ההוויה ותיאור הדרמה הנפשית, כאילו הוא נמצא עכשיו, יתר על כן , ברומן זה התיאורים מדוקדקים יותר, גם מציאותיים יותר , כי המחבר אינו מסתפק בקליטת תופעת השטח בלבד , אלא מפרט בדקות יתירה את התחושות והרגשות , הרחשים והרטטים שבנבכי הנפש, את התמורות בהלכי הרוח , את זרימת התודעה בערוצי זכרונות מימי עברו, באפיקי המאוויים בהווה והכיסופים לעתיד הקרוב, או הרחוק, את רקמות החלומות והמשאלות הנפשיות, את המתנחשל בתהומות התת מודע , ואנו מוצאים כאן את מימד העומק היינו את ההצצה דמעמקים , את פירוק ההוויה והאופי המזרחי שלא זנחו משפחתו של נורי , דבר זה מביא להם משבירים רבים , אולי השנאה מהאחר , מהאשקנזי , דבר זה ברור מהמסיבה שהקימו בני הקיבוץ עם בני המעברה , כשבני הקיבוץ שמעו את שירי נורי וחבריו , כעסו מאוד על סוג שיריהם , ואחד מהם שנקרא בשם הג'ינג'י אמר:

"**מה זה פה! בית קפה ערבי? תפסיקו את היללות, אחרת נעביר את המועדון שלכם ליער, שם המקום שלכם**". (שדה , עמ' 111).

המחקר הגיע למסקנה של מספר תוצאות, בהן:

–תופעת הניכור היא בכוונה התופעה הנראית והגלויה ביותר ברומן "תרנגול כפרות", שכן היא יצרה זרם מרכזי השולט בנתינה שלה ובמגמות האינטלקטואליות והאמנותיות שלה.

– הכותב הצליח לגלם ניכור כהתגלמות ייחודית של נעורים, שבאמצעותה חשף את אופי הקשר בין העולם האמיתי לתחום החלומי של אישים, שעמדותיהם התאפיינו בסתירות, סתירות, התנגשויות, תחושות ניכור ואובדן.

–העובדה שאופי החיים המיוחדים שאמיר חי, והנסיבות שעברו עליו ועל ארצו, השפיעה מאוד על התפתחות מערכת השכלתו, התרבותית והאמנותית שלו, ועל נטייתו לבטא את תופעת הניכור שעמו הוא סובל וסבל שהוא שולט.

ברומן יש צורות ניכור מרובים, ובכל זאת הם קשורים זה בזה וקשורים זה בזה.

– ניכור מהעצמי הוא אחד מסוגי הניכור הבולטים ברומן. היא התגלמה על ידי המאבקים הפנימיים של הדמויות, ההסתה העצמית והסתירה בין פנים לחוץ, בין תרגול למחשבה, תחושת אובדן, ורצון לברוח ובידוד.

אחד הביטויים של ניכור חברתי הוא חוסר היכולת של האדם להסתגל למציאות, התרחשות המהומה במערכת היחסים בין אישים וניכור רגשי.

– ניכור מופיע בדרך כלל בקרב האינטלקטואלים, הנהנים ממידת מודעות ותחושת בעיות האומה, וסבל האדם. בדרך כלל הניכור של האדם המשכיל מתרחש כתוצאה משבירת התקוות על סלע המציאות, וחוסר יכולתו להתאים עצמו ולהסתגל לערכים, לטעם ולחזונות.

–מערכת היחסים של כמה אישים תרבותיים עם מורשתה, עברה, הווה ושפה, ומרתק מתרבויות ומחשבה זרה, נחשבו סוג של ניכור תרבותי.

– הכותב השתמש במספר טכניקות קריינות בעלות מודעות גבוהה, מכחישים, מסרים, קלטת מוקלטת, קונטקסט, ציפייה, תיאור, אמת, דיאלוג וקריינות פואטית. טכניקות אלה תרמו להדגשת חוויית הניכור היא ברורה ואקספרסיבית.

–רמות הקריינות המרובות והטכניקות שלו מעניקות לרומן תכונות רבות המשופרות על ידי לכידות נאמנה.

– הסתמכותו של אמיר ברומן על שליפה ואסוציאציה תרמה לגרום למקבל בתנועת מחזוריותו קדימה ואחורה, אל פני השטח ולעומק, להיות מסוגל לרדוף אחר אירועים ולתפוס את החוט המחבר ביניהם.

– הכותב חושף את בושת המעמד הבורגני וחושף אותו, הוא מגלה את חוסר האונים של התודעה, אך הוא אינו משנה את מהלכו, אך מותיר אותו חסר אונים, גיבוריו רוצים שינוי, אך הם תורמים לו מעט, מגנים את המציאות ומעידים על חוסר האונים שלה.

– רוב דמויות הרומן רואות סבל וסבל וחשות תסכול ואובדן וחיות אותו, ולכן הן בורחות ומחפשות ישועה אינדיבידואלית, גיבוריו מחפשים את הדאגות התרבותיות, השאיפות, היחסים וההתנסויות שלהן דרך החברה חסרת האונים, שהם גיבורים, הם מאשימים את המציאות, ומאמינים כי התרבויות מצויות בסכסוך תמידי, ושההתקדמות והפיתוח הם תוצאה הכרחית, ולכן הם קוראים לפיתוח ורפורמה.

–רומן זה נחשב לאחת התעודות הבלתי נשכחת לדיוקנה של החברה החלוצית בישראל , שמצטרפת לקולות הביקורת העצמית הבוקעים בדור האחרון מתוך מעגליה הפנימיים של חברה זו.

"תרנגול כפרות" הוא רומן אירוני מאוד – עמיר מתייחס באירוניה כלפי כלפי החברה האשקנזית כלפי משפחתו ובעיקר כלפי עצמו. בנימה לגלגנית הוא מבקר את הילד שבו, על העמדתו הפנים המתמדת שלו, על הזיופים מילדותו היתה הצופה בהם על רצונו לשאת חן בעיני ילדי הקיבוץ הסובבים אותו.

المصادر :

العربية

1. الفيومي، محمد ابراهيم (1988)، ابن ماجة وفلسفة الاغتراب ، بيروت ، ط1 ، دار الجيل.
2. بيطار ، سالم (2001) ، اغتراب الانسان وحريته (دراسة فلسفية)، طرابلس ، المؤسسة الحديثة للكتاب.
3. السمرة ، محمود (1964) ، ادباء معاصرون من الغرب ، بيروت ، دار الثقافة.
4. الشقيرات ، احمد عودة الله (1987) ، الاغتراب في شعر بدر شاكر السياب ، عمان ، دار عمار.
5. حماد ، حسن محمد (1995) ، الاغتراب عند ايريك فروم ، بيروت ، المؤسسة الجامعية للدراسات والنشر.
6. جعفر ، محمد راضي (1999)، الاغتراب في الشعر العراقي ، دمشق ، منشورات اتحاد الكتاب العرب.

المصادر العبرية:

1. הולצמן , אבנר (2006) , אהבת ציון : פנים בספרות העברית החדשה , ירושלים , הוצאת כרמל.
2. גוברין , נורית (2008) , קריאת הדורות : ספרות עברית במעגליה , כרך ד' , ירושלים , הוצאת כרמל.
3. עמיר , אלי (1983), תרנגול כפרות , תל אביב , הוצאת עם עובד.

مصادر الانترنيت

رشيد ، علي محمد (2019) ، قلبه معلق في الشرق – لقاء مع الاديب الاسرائيلي العراقي الاصل ايلي عامير الاسترجاع من الرابط :

https://kitabat.com/2019/09/07/%d9%82%d9%84%d8%a8%d9%87-%d9%85%d8%b9%d9%84%d9%82-%d9%81%d9%8a-%d8%a7%d9%84%d8%b4%d8%b1%d9%82-%d9%84%d9%82%d8%a7%d8%a1-%d9%85%d8%b9-%d8%a7%d9%84%d8%b1%d9%88%d8%a7%d8%a6%d9%8a-%d8%a7%d9%84%d8%a7/

رشيد ، علي محمد (2018) ، مازال الديك يصيح ، الاسترجاع من الرابط :
https://www.alfikre.com/articles.php?id=42413

References

1. Al-Samra, Mahmoud (1964), Contemporary Writers from the West, Beirut, House of Culture.
2. Al-Shqeirat, Ahmad Awdallah (1987), Alienation in the poetry of Badr Shaker Al-Sayyab, Amman, Dar Ammar.
3. Amir, Eli (1983), **Scapegoat**, Tel Aviv, Am Oved Publishing.
4. Bitar, Salem (2001), Man's Alienation and Freedom (a philosophical study), Tripoli, the modern book establishment.
5. Fayoumi, Mohamed Ibrahim (1988), Ibn Majah and the Philosophy of Alienation, Beirut, 1st edition, Dar Al-Jeel.
6. Govrin, Nurit (2008), Reading the Generations: Hebrew Literature in Circles, Volume 4, Jerusalem, Carmel Publishing House.
7. Hammad, Hassan Mohamed (1995), the Alienation from Erich Fromm, Beirut, University Foundation for Studies and Publishing.
8. Holtzman, Avner (2006), Love of Zion: Faces in New Hebrew Literature, Jerusalem, Carmel Press.
9. Ja`far, Muhammad Radi (1999), Alienation in Iraqi poetry, Damascus, Arab Writers Union publications.
10. Rashid, Ali Mohamed (2018), the cock still shouting, retrieved from the link:
11. https://www.alfikre.com/articles.php?id=42413
12. Rashid, Ali Muhammad (2019), his heart hung in the east - a meeting with Israeli-Iraqi writer Elie Amir retrieved from the link:
13. https://kitabat.com/2019/09/07/%d9%82%d9%84%d8%a8%d9%87-%d9%85%d8%b9%d9%84%d9%82-%d9%81%d9%8a-%d8%a7%d9%84%d8%b4%d8%b1%d9%82-%d9%84%d9%82%d8%a7%d8%a1-%d9%85%d8%b9-%d8%a7%d9%84%d8%b1%d9%88%d8%a7%d8%a6%d9%8a-%d8%a7%d9%84%d8%a7/